

Bölgesel İdare ve Yerel Demokrasi Projesi Gaziantep Toplantısı Notları, 6 Aralık 2014

TRC-1 bölgesinde yapılan ilk toplantı, 6 Aralık 2014'te Gaziantep'te kentten ve yakın çevresinden toplam 33 kişinin katılımıyla gerçekleşti. Katılımcıların 9'u kamu kurumlarından temsilcilerdi. Toplantıya kamu kurumlarından Gaziantep İŞKUR, GAP Özel Sektör ve Girişimcilik Koordinatörlüğü, GAP Kalkınma Ajansı, Gaziantep Valiliği, İpekyolu Kalkınma Ajansı ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü yetkilileri katıldı. Ayrıca Kırkayak Sanat Merkezi, Eğitim-Sen, Kilis Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, KAGİDER, TAŞEV Eğitim Kültür ve Gençlik Derneği ve Kent Konseyinden temsilciler ve mühendis, sanayici gibi meslek gruplarından vatandaşlar, gazeteciler ve akademisyenler de toplantı katılımcıları arasında yer aldı.

Toplantı, proje koordinatörü Emel Kurma'nın hYd'nin amaçları, çalışma alanları ve faaliyetleri hakkında bilgi vermesi ile başladı. Katılımcıların kendilerini tanıtmalarının ardından proje ekibi, çalışmanın odaklandığı diğer İBBS bölgelerindeki kamusal yatırım politikaları ve özel olarak TRC1 bölgesini için önerilen "sanayi odaklı kalkınma" konusuna giriş yaptı.

Ardından proje araştırmacısı Ayşe Seda Yüksel, TRC1 Bölgesi araştırmasını şu ana başlıklar altında özetledi: Hızla artan ve dengesiz dağılan nüfus; Mekânsal merkezileşme / Bölgedeki sanayi ve ticaretin tek merkezde toplanması; İhracat odaklı, imalat sanayine dayanan ekonomik büyümeye karşılık düşük teknoloji üretim; Sanayi ağırlıklı istihdama karşılık düşük maaş ve ücretler; Sağlık hizmetlerine erişim sorunu; Düşük okullaşma oranı, eğitime devam etmede kız ve erkek çocuklar arasındaki eşitsizlik; Ekonomik hayatta cinsiyete dayalı eşitsizlikler...

Araştırma özetinin sunumunun ardından katılımcılar, TRC1 bölgesine ilişkin verileri yorumladılar:

- Bölge nüfusunun Antep'te yoğunlaşmasının sebebi, iletişimin ve ulaşımın iyileşmesiyle, üretimin belli merkezlerde toplanmasıdır. Antep'te sanayi odaklı üretimin yanında, bölgenin diğer illerinde eğitim-sağlık-yerel faaliyetler konusunda üretim yapılır. Bu nedenle, bölgeye ilişkin mekânsal merkezileşme / bölgedeki sanayi ve ticaretin tek merkezde toplanması konusunu, sorun listesinden çıkarabiliriz.

- Kadın istihdamını artırmak için yasalarda değişiklik yapılması lazım. Kilis'te kadın istihdamını artırmak için, kadınların çalışmasını teşvik etmek için OSB içinde kreş yapmak istedik, Bakanlık mevzuata uygun olmadığı gerekçesi ile izin vermedi.

- Gaziantep Organize Sanayi Bölgesi'nde, kreşin olduğunu biliyorum. Kopyacılık kültüründen kurtulmamız gerektiğine inanıyorum. 2003'te 70 OSB'nin, 2013'te 270'e çıkarıldığını görüyoruz. Planlama diyoruz ama planlamanın da serbest ekonomiye zarar verdiğine inanıyoruz. Gaziantep'te göçten kaynaklanan problemlerimiz, okul ve kadın istihdamı sorunumuz var. Her yerde fabrika olmak zorunda değil. Krediden elde edilen kâr merkeze gönderiliyor ve Gaziantep bu kârdan yararlanamıyor. Yaşadığımız bir başka problem de, Suriyeli göçmenler... Bunları da göz önünde bulundurmamız lazım.

- Gelişmiş mahalleleri bir kenarda bırakırsak, özellikle varoştaki mahallelere Suriyeli göçmenler yerleşmiş. Kendi mahalleimde daha önce hiçbir güvenlik sorunu yaşamazdık, şimdi ise öyle değil.

- Bir kentin sanayileşmiş olması, gelişmiş olduğu anlamına gelmiyor. Hayat standartlarına bakmamız gerekiyor.

- OSB'ler altı bölgeye yayıldı, istihdam arttı fakat bunun kültüre hiçbir katkısı olmadı. Diğer illere baktığımızda, mesela film festivallerinin destekleyicilerinin genellikle sanayiciler olduğunu görüyoruz ama Gaziantep'te böyle bir şey söz konusu değil. Sanayi gelişirken bunun toplumsal planda da şehre yansımaları gerekiyor. Antep, kültür sanat alanında göçten önce de böyleydi. Oğuzeli bölgesindeki derelere baktığımızda atıkların oraya aktarıldığını görüyoruz. Kalkınma sağlanırken, doğayı da katlediyoruz. Antep'tin yalnızca istihdam sorunu yok, ulaşım bakımından Türkiye'nin en kötü illerinden birisi. Belediye su sporları merkezlerini açarken, suyun elverişli olmamasına rağmen projeyi gerçekleştirdi. Üstelik üniversiteye danışmadan bu projeyi gerçekleştiriyorlar.

- Antep imalat yapan bir yer; iplik, makarna, un... Antep aslında fakir bir il ve zenginleri var. Bunlar geri kalanların yoksul kalması namına zenginler... Antep'e göçenlerin %80'e yakını daha önce sosyal güvenlikten faydalanmamış oluyor. İhracatımızın büyük bir kısmı Irak'a, halı ihracatımızın %60'dan fazlası ise Suudi Arabistan'a gerçekleşiyor. Halıyı satıyoruz ama üretim araçlarını dışarıdan alıyoruz. Buradaki kapitalizm, sahte bir kapitalizm aslında... Merinos'a, Sanat Halı'ya çağrıda bulunalım, üretim araçlarını üretmeyi kendileri bizzat öğrenmeli. Orta gelir tuzağından nasıl çıkacağımızı soruyoruz ya, halıcular bir araya gelsin ve Brüksel'e gidip, halı üretim araçlarını üretmeyi öğrensinler.

- Antep'i, gelişme odağı merkezi olarak adlandırabiliriz. Ortadoğu kenti olmanın dezavantajını görüyoruz. Kaynağımız var ama bunun dışı yansımada sorun yaşıyoruz. Ne kadar sınırsız kaynağınız olursa olsun, kültürel anlamda Gaziantep Bölgesi'nin basamak atlayacağını sanmıyorum. Gaziantep sanayi alanında gelişiyor ama kârlılık oranı düşük, işçisine de fazla para vermez, çevresel anlamda etkili önlemler almaya yeterli değil.

- Gaziantep'te sanayicinin yıllık 6.5 milyon dolar ihracatından bahsediyoruz fakat kârlılıkları çok düşük olduğu için profesyonel işçi çalıştırmak istemiyorlar; kreş açmıyor ve sosyal güvenliği göz önünde bulundurmuyorlar. Kârlılık oranı olmadığı için sermaye birikimini gerçekleştirilemiyor, sivil toplum ile iletişim kuramıyor ya da destek olamıyorlar. ARGE merkezleri kurulamıyor. İşçilerin ücretleri ile ilgili, alacakları ile ilgili o kadar meşgul ki, kültürel faaliyetler ile ilgilenemiyor. Eğitimsiz birey ile organizasyon yapamazsınız, ürününüzü de geliştiremezsiniz, kültürü de istihdamı da çevreyi korumayı da... Para ve eğitim (insan kaynağı) bu noktada kilit unsurdur.

Bu katkıların ardından Gaziantep Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi'nden Y. Doç. Dr. Fatih Balcı, "Orta Gelir Tuzağından Çıkış: TRC1 Bölgesinde Teknolojik Dönüşüm" başlıklı bir sunum yaptı:

Teknoloji Transfer Ofisi, TÜBİTAK tarafından kuruldu. Bizim amacımız, üniversite ve sanayi işbirliğini sağlamak ve girişimciliğin artırılması yolu ile teknolojinin gelişmesine katkıda

bulunmak. Devletin ARGE desteklerinden %1'ini alıyoruz. Biz altıncı sıraya geldiysek, bunu kendimiz yaptık. Girişimci bir ruha sahibiz. Yağı Ukrayna'dan alıp, burada üretimini yapıp, ihracatını gerçekleştiriyoruz. Antep, hammaddeyi alır, burada üretir ve ihracatını yapar. Ülke olarak girişimciyiz ama teknolojik anlamda oldukça gerideyiz. Halı konusunda haklısınız, hammaddeyi dışarıdan alıp, burada üretiyoruz, çevreye etkisini bizler görüyoruz. Az bir kârla da satıyoruz. İhracat oranının artışına katkıda bulunuyor fakat kârlılığa herhangi bir etkisi söz konusu değil. Halı makinalarını artık biz yapabilir miyiz? Halıda biz, Belçika'dan daha ilerideyiz. Gaziantep Üniversitesi'nin öncülüğünde, halıları üretmeyelim, halıları üreten makinaları üretim girişimi başlatıldı. Teknolojik dönüşümü bir yerde yakalamak zorundayız. Engel sanayiciler değil, altındaki kişiler... ARGE merkezi kurulmak istense, kaç kişi bulunabilir ki? Burada sorun, eğitim ve bilim... Gaziantep Üniversitesi olarak biz sanayicinin kapısını çalmadıkça, onlar bize danışmıyor. Kârlılığı sanayici azaltıyor, kadın istihdamını sanayici azaltıyor fikrine katılmıyorum. Sorunu kendimizde aramak, problemlerin çözümünde yardımcı olabilir.

Sunumun ardından katılımcılar fikir ve önerilerini paylaştılar:

- Ustabaşına mühendisten daha çok güvenilir ve mühendis daha az maaş alır; sistem böyle... Antep'te nüfus artışına dayanan bir üretim artışı söz konusu... Sanayici alandan gelmiş kişiye inanıyor çünkü o kişi daha itaatkâr. Üniversite bilgisine güvenilir eleman da yetiştiremiyor belli ki... Zaten üretimin şekli mühendisin bilgisine de ihtiyaç duymuyor. Evet, sanayici az kazanıyor ve kârlılığı az... Bu zenginlik de bir süre sonra bitecek. Sanayici yarattığı sermayeyi gayrimenkulde (inşaatta) kullanıyor. Son yıllarda beklediği kârı elde edemediği için gayrimenkule yöneldi.

- Antep'in %75,8'i ilköğretim ve altı eğitim seviyesine sahiptir. Vatandaşların piyasaların ihtiyaçları doğrultusunda, nitelikli bir hâle getirilmesi lazım... Biz biliyoruz ki, birçok Avrupa ülkesinde, İngiltere, Almanya vs. fabrika ve üniversite ile iç içe...Burada ise fabrikalar, aile şirketinin ötesine geçemiyor. Eleman bulamıyoruz, nitelikli elemana onu tatmin edecek yetki ve maaş veremiyoruz. Tüm yetkiler, yönetim kurullarında toplanıyor, yönetim kurulları da ailelerden oluşuyor.

- Biz KAMER olarak kadınların okuma-yazma oranının düşüklüğü konusunda araştırma yaptık, neden okuma-yazma kurslarına katılmadıklarını sorduk. Çocuklarını bırakacakları yer olmadığını söylediler ve oradaki eğitimcilerin onlara üstten baktıklarını ilettiler. Kendilerini aşağılanmış hisseden kadınlar, kursa devam etmekten vazgeçmişler. Katılım mevzusunu, demokrasiyi sağlayamadığımız için her şey de boşa gidiyor. Nerede neyi yaparsak, onların katılımlarını ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmak gerekiyor. 2009'dan beri veri topluyoruz, İŞKUR hariç kimse bu sorunların nasıl çözülmesi gerektiğini sormuyor. Kadınlar, %44 oranında iş talep ederken, %22 oranında ise şiddete karşı mücadele konusunda destek bekliyor. Sorunun sahibi, çözümün bir parçası olabilir mi? Erkekler, kadınlar adına aldıkları kararı dayatıyorlar, sorun bu dayatmayı ortadan kaldırmak...

- Sanayicinin fazla kazanmadığına değil, istediği kadar kazanmadığına inanıyorum. 20 yıldır GAP bitmedi, Fırat kaynağından yararlanamıyoruz ve bu noktada, tarımsal üretime de değinilmesi gerektiğini düşünüyorum.

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yeni çıkardığı yasa ile işveren, çalıştırdığı personele "mesleki yeterlilik belgesi" vermek zorunda. Yasa çıkarılmadan önce ÇSGB'nin, MEB'e danışıp, işbirliği ile hareket etmesi gerekiyordu. Ayrıca yasa çıkarılmadan önce STK'lar ve üniversitelere mutlaka danışılması da gerekliydi.

- Yüksek teknolojili üretim yapılamadığından bahsedildi. Son 30-40 yılda büyümenin ithalata dayalı olduğunu belirtmemiz gerekiyor. Rekabetçilik ve eğitim alanına değinecek olursak, bir öğrenci, ilkokuldan üniversiteye kadar kaynaklardan etkin bir şekilde yararlanmıyor. Ne kadar ciddi bir kaynak aktarabiliyoruz okullara? İlkokul birinci sınıftan itibaren, okulda hâlihazırda olan öğretmenden yararlanmaktan ziyade, özel öğretmenlerle bu ihtiyaç giderilmeye çalışılıyor.

- Bir ülkede ulaşım ve iletişim iyileştiği zaman üretim muhakkak merkezleşir. Daha çok göç olacak. Hizmet sektörünü taşraya yaymak mümkün olur ama üretim kesinlikle daha da merkezleşecek. Adana ve Gaziantep nüfus olarak daha da genişleyecektir. Arsa üretim ve kullanım şeklimiz çok sorunlu; köyde arsa üretir gibi kentte arsa üretiyoruz.

- Bu toplantıda eleştiri var; Antep'te çok toplantı yapılır fakat pek eleştirel bir ortam bulunmaz...

Toplantının öğleden sonraki bölümünde Gaziantep Üniversitesi İktisat Bölümü'nden Y. Doç. Dr. Berna Balcı İzgi "Gaziantep'te imalat sektöründe kadın istihdamı" konusunda gerçekleştirdiği çalışmasından satır başları:

Ücret konusunda, kadınların ayrımcılığa uğradığı söylenebilir. Ücret eşitliğinde 126 ülke arasında, 105.'yiz. Kadınlar, evlilik ve çocuktan sonra istihdamdan çekiliyor. İşyerlerinde %86.3 oranında sendikalaşma yok. Cinsiyet ayrımcılığı çalışmanın konusu gibi ama bu sonuca çok yansımada.

Gaziantep'te %65 oranında dokuz saatten fazla çalıştırma mevcut... Eşit işe eşit ücret ilkesi %54 oranında uygulanıyor. Çalışan kadınların %88'i çalışmaktan ve mevcut işinden memnun olduklarını bildirmişler. Ancak çalışmaktan memnun olmayanların yarısından çoğu aile baskısı ile çalışmak zorunda olduğunu belirtmiş. Cinsiyet ayrımcılığı %20 oranında... Sendikal örgütlenme olan işyerlerinde sendikaya üyelik oranı %47. ¼ oranında sigortasız çalışma saptandı.

Emek piyasasına kadınlar ne kadar çok katılırsa, bu ayrışma o kadar engellenebilir. Kadınlar uzak durduğu müddetçe emek piyasası kendini yeniden üretir. Erkekler, kadınlar konusunda ne kadar pozitif düşünürse düşünsün, kadınlar bu alana katılmadığı müddetçe bu alanı yeniden düzenleyemezsiniz. Bu Antep için de dünyanın başka bölgesindeki herhangi bir bölge için de geçerlidir.

Kadınların maaşları, ailesi, babası ve kocası tarafından gasp ediliyor. Feodal yapıyı şu durumda aşmak uzun vade gerektirebilir, bu süreç de ancak eğitim ile hızlanabilir. Daha fazla kadının, emek piyasasına girmesi için kamu politikaları ile desteklenmesi lazım. Bunun müdahale araçları, ekonomi-politik olmak zorunda.

Toplantı katılımcılarının görüş ve önerileri:

- Sadece aile odaklı değil de, kadınlar kentte birey olarak nasıl var olur? Bunu düşünmemiz lazım. Antep'e baktığınızda, gece kaç kadını görebilirsiniz sokakta? Ancak orta sınıftansanız ve arabanız var ise çıkabilirsiniz. Yalnız yaşayan kadınlar, dışarıda sosyalleşemiyorlar.

- Toplumun kadına biçmiş olduğu meslekler var. Bu yöre için öğretmenlik mesleği kadınlara biçiliyor. Diğer çalışma alanlarında istihdam eden kadınların sayısı azınlıkta ve bunların kabullenmesi ve zaman alabilir.

- Yurttaşlar ve mülteciler arasında ortaya çıkacak husumet ve güvensizlik söz konusu. Bu noktada ne yapılabilir? Daha önce yaptığımız görüşmelerde kamu yetkililerinin bu konuda bilgi vermediği sorunu paylaşılmıştı. Antep'te nasıl görülüyor? Onların entegre edilebilmesi için ne gibi çalışmalar yürütülüyor?

- O insanların orada bir hayatları vardı; burada da hayatlarını yürütmeye çalışıyorlar. Devlet ve belediye bu konuda şehri bilgilendirmiyor. Bununla ilgili birkaç okul dönüştürüldü. Öğleden sonra 4-5 okul Suriyeli öğrencilere bırakıldı (Suriyeli öğretmenler tarafından eğitim veriliyor). Onlar da ne olacağını bilmiyorlar. Hukuksal problemleri olanlar da var, geçici kimliği olanlar ya da olmayanlar var. STK'lar bu konuda yardımcı oluyor.

- Suriyeli mülteci kadınlar ile ilgili araştırma yaptık, kadınların her biri, bir yakınını kaybetmiş ya da ölüme tanık olmuş. Büyük bir kısmı dönmek istemiyor ya da Avrupa'ya gitmek istiyorlar. Kadınların dil problemleri mevcut. Gelirken taciz ya da tecavüz vakaları yaşanmış, bu konular konuşulmuyor ve bunların travmasını yaşıyorlar. Erken yaşta ve zorla evlilikler meselesi var. İkinci eş sorunu var. Bu evliliklerden doğacak çocukların da hukuksal sorunları olacak. Erkekler, yoksulluktan faydalanıp, çocuk yaşta mültecilerle birlikte oluyorlar ve memnunlar. Gelen kadınların çoğu vasıfsız işçi, eşleri ölmüş ya da kaybolmuş. Kalabalık kadın gruplarının başında tek bir erkek oluyor; dil bilmiyorlar ve eğitimleri yok...

- Kilis'teki kamplarda, okullar yapıldı ve orada hem Türkçe hem de Arapça eğitime başlandı. Kilis'te işsizlik yok, tersine, iş beğenmeme durumu var. Kilis'te günlük vasıfsız işçi yevmiyesi, üzüm zamanı 25 TL. Kilis Organize Sanayi Bölgesi'nde ayrımcılığın yaşanmadığına eminim.

- Geçici koruma yönetmeliği yayınlandı, bu yönetmelik ile ilgili bakanlıklar tarafından mültecilerin çalışabileceği sektörlerin saptanması öngörülüyor ve mülteciler alacakları kart ile çalışmalarını resmi bir şekilde yürütebilecek. Öte yandan, bu yönetmelik ile eğitim ve sağlık hakları garanti altına alınmış oluyor.

- Türkiye'nin Ortadoğu ve Suriye'ye dair hiçbir bilgisi yok. Kürt meselesi ile Türkiye'nin Ortadoğu bilgisi pekişti. Bizim sermayedarlarımızın hiç sesi soluğu çıkmıyor mülteciler konusunda. İşverenlerimiz, yerli işçiye iş versin diye uyarı yapıyorlar. Bu insanları ne kadar görünmez kılarırsanız, o kadar sömürülürler. Bu insan prim öderse, kayıt yaparsa hiç olmazsa onu idare edebilirsiniz. Türkiye'nin kucağında kaldı bu mesele. Bu meseleyi kaşıyanlar ise ortada yok. Türkiye, son bir yılda Suriyeli mülteciler meselesinin farkına vardı. Hesabı tutmayacak tek mühendislik, sosyal mühendisliktir. Sınıfsal karşılaşmalar hep olacak ve bunu da en alt sınıfta bulunan insanlar daha çok hissedecek. Türkiye'nin dış siyaseti, müteahhitlik

siyasetidir. Bunu da ayakta tutan, düşük ücret oranıdır. Kayıtsız işçi oranı değil, altını çizmek istiyorum. Toplumun bu konuda hakkını yememek gerekiyor; özellikle yoksul mahallelerde dayanışmayı çok güzel bir şekilde gördük. Bundan sonra ne olur, tam bilmiyorum; ciddi bir şekilde tepkiler gelmeye başladı. Sınırların kontrol altına alınmadığını biliyoruz, insanlar bu konuda bilgi sahibi değil, onlar için haberlerde izleyeceği bir detay ama Kilis, Gaziantep, Urfa ve Mardin için bu böyle değil.

- Suriyeli göçmenlerin sosyal güvenlik sistemine kayıtlı olması lazım; ne kadar görünmezliğe mahkûm kılsak o kadar istismara açık olurlar. Almanların mülteci hakkı, geçici oturma vb. haklar vermediği "tahammül edilen insan" kategorisinde değerlendirdiği bir kitle vardır. En yüksek suç oranı bu kategorideki kuşağın çocuklarında saptandı.